

Warszawa, 22 lipca 2026 r.

dr hab. Bernadeta Szczupał, prof. APS
Instytut Pedagogiki Specjalnej
Akademia Pedagogiki Specjalnej
im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie
Instytut Pedagogiki Specjalnej

Recenzja rozprawy doktorskiej mgr Krystyny Koszyk
Wybrane uwarunkowania edukacji włączającej uczniów z uszkodzonym
***słuchem* przygotowanej pod kierunkiem naukowym dr hab. Katarzyny**
Pluteckiej, prof. UKEN, Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej,
Kraków 2026

Przedstawiona do recenzji dysertacja doktorska dotyczy pola badawczego dotychczas niewystarczająco eksplorowanego, zwłaszcza poprzez równoczesną, wnikliwą analizę jakościową i ilościową obszaru istotnego dla teorii i praktyki pedagogiki specjalnej związanego z uwarunkowaniami edukacji włączającej uczniów w uszkodzonym słuchu. Współcześnie obecność uczniów ze zróżnicowanymi potrzebami edukacyjnymi w instytucjach takich jak przedszkola i szkoły integracyjne lub ogólnodostępne stała się faktem. Dynamiczne zmiany w systemie edukacji sprawiają, że nauczycielki i nauczyciele coraz częściej stają przed wyzwaniem pracy z uczniami i uczennicami o zróżnicowanych potrzebach edukacyjnych, w tym np. z dziećmi uszkodzonym słuchem. Ograniczenia w percepcji słuchowej mają istotny wpływ na rozwój języka, sposób komunikowania się, a także uczestnictwo dzieci w środowisku szkolnym i społecznym.

Istnieje wiele czynników wymienianych w istniejącym dorobku badawczym, decydujących o sukcesach i trudnościach edukacji tej grupy uczniów. Niezbędne są wieloaspektowe oddziaływania sprawiające, że model edukacji włączającej niesie ze sobą liczne wyzwania, którym sprostać muszą wszyscy – nauczyciele, specjaliści, rodzice oraz uczniowie.

Z tego też powodu przedłożona do recenzji rozprawa doktorska ma istotne wartości poznawcze, badawcze i praktyczne. Jest to dojrzałe i rzetelnie opracowane studium teoretyczno-empiryczne. Pokazuje wielorakość, wielopłaszczyznowość i złożoność edukacji włączającej dzieci z uszkodzonym słuchem. Uzyskana, dzięki niniejszej dysertacji, wiedza jest nowatorska i uzmysławia rozległość kwestii składających się na edukację włączającą ze wskazaniem złożoności czynników składających się na pracę dydaktyczną i wychowawczą. Warto docenić sam pomysł w warstwie zarówno teoretycznej jak i metodologicznej. W założeniach teoretycznych jak i metodologicznych recenzowanej dysertacji daje się wyraźnie zauważyć przyjętą logikę, odwołania do aktualnego stanu badań oraz przykłady praktyczne.

Zasadnicza część dysertacji składa się ze wstępu, pięciu rozdziałów, wniosków i postulatów pedagogicznych, a także bibliografii, spisu tabel i wykresów, aneksów, zawierających m.in. wykorzystane w pracy narzędzia badawcze. Rozprawa posiada układ typowy dla prac o charakterze empirycznym i spełnia wszystkie wymogi opracowania naukowego. Struktura pracy jest czytelna i logicznie uporządkowana, o czym świadczy umiejętne rozplanowanie proporcji i relacji poszczególnych rozdziałów. Przyjęta kolejność w rozprawie doktorskiej zagadnień została podporządkowana istocie i logice celu i przedmiotu badań, jest więc uzasadniona merytorycznie i metodologicznie i nie wnoszę żadnych zastrzeżeń.

Dodatkowo, wszystkie zagadnienia merytoryczne, omawiane w każdym rozdziale, są konstruktywnie uzasadnione i przedstawione w przemyślanych proporcjach, wytłumaczalnych zakresem wymaganej analizy. O walorach recenzowanej dysertacji stanowią aktualność i ranga podjętej problematyki oraz poziom naukowy wszystkich zaprezentowanych w pracy rozdziałów. Jest to bardzo dobrze napisana rozprawa naukowa, jest ona oryginalnym przedstawieniem podjętego tematu badawczego, obejmuje przemyślane, prawidłowe etapy prowadzenia badań własnych oraz szczegółową i konstruktywną analizę oraz interpretację otrzymanych danych empirycznych.

W dwóch pierwszych rozdziałach (*Edukacja włączająca – analiza pojęcia i przegląd wybranych koncepcji* -s.13-60 oraz *Funkcjonowanie psychospołeczne ucznia z uszkodzonym słuchem w systemie edukacji włączającej* – s.61-100) Doktorantka opracowała teoretyczny kontekst dla podejmowanych empirycznych eksploracji. Dokonała skrupulatnego przeglądu aktualnej literatury przedmiotu. Doktorantka wykazała się merytoryczną kompetencją w zakresie rozumienia oraz wyjaśnienia kluczowych terminów: edukacja włączająca i jej

wybrane koncepcje, diagnoza uszkodzenia słuchu, potrzeby edukacyjne dziecka z uszkodzonym słuchem ze szczególnym zwróceniem uwagi na komunikacyjne aspekty dydaktycznej z uczniem w uszkodzonym słuchu. Doktorantka wyczerpująco omówiła aktualne paradygmaty pedagogiczne, stanowiące podstawę dla praktyki edukacyjnej z uwzględnieniem potrzeb edukacyjnych uczniów z uszkodzonym słuchem. Cenne jest też ukazanie dylematów i oczekiwań rodziców wobec edukacji włączającej oraz ukazanie roli nauczyciela w pracy z uczniem z uszkodzonym słuchem

Należy podkreślić, że analiza rozdziałów teoretycznych wskazuje na rozległą wiedzę Doktorantki i znajomość interdyscyplinarnej literatury przedmiotu, w tym szczególnie z zakresu pedagogiki specjalnej, a także rozumienie pojęć i kategorii, które są istotne i niezbędne dla podjętego tematu badawczego. Zawarte doniesienia zostały prawidłowo ustrukturyzowane, opisane kompetentnie i wyczerpująco pod względem merytorycznym. Uogólniając ocenę poszczególnych rozdziałów teoretycznych, pragnę podkreślić, że są one spójne i prezentują wszelkie niezbędne informacje związane z omawianym zagadnieniem badawczym. Nie mam zastrzeżeń do kompetencji Doktorantki i Jej wiedzy dotyczącej omawianej problematyki.

W rozdziale trzecim Doktorantka przedstawiła konstruktywnie opracowane założenia metodologiczne podjętych badań własnych. Przedstawiła w nim prawidłową koncepcję badawczą, cele problemy i hipotezy badawcze, metody i narzędzia badawcze. Doktorantka trafnie wykorzystała uzupełniające się badania jakościowe oraz badania ilościowe. Taki dobór strategii badawczych oraz metod i narzędzi badawczych jest w pełni prawidłowy i uzasadniony. Należy podkreślić wysiłek, jaki Doktorantka włożyła w organizację i przeprowadzenie zaplanowanych badań. Dalej Doktorantka omówiła układ zależności między zmiennymi, dobór grupy badawczej oraz teren i organizację badań własnych. Wątpliwości merytorycznych nie budzą sformułowane problemy, hipotezy badawcze oraz zmienne zależne i niezależne wraz z ich wskaźnikami. Wszystkie zmienne i wskaźnikami zostały przedstawione w formie czytelnych tabel. Widoczny jest związek między celem badań a przyjętymi procedurami. Zauważalna jest też dobra znajomość aktualnej literatury metodologicznej, która ujawnia się trafnymi odwołaniami do wielu pozycji z tego zakresu. Z całym przekonaniem stwierdzam, że zastrzeżeń nie budzą również metodologiczne kompetencje Doktorantki.

Na duże uznanie zasługuje również rozdział czwarty (s.123-181) *Wybrane uwarunkowania edukacji włączającej uczniów z uszkodzonym słuchem* w którym Doktorantka bardzo dobrze zaprezentowała analizę i interpretację nowatorskich wyników badań własnych.

Doktorantka dokonała szczegółowej analizy uwarunkowań i doświadczeń związanych w edukacją uczniów w uszkodzonym słuchu oraz analizy wiedzy i kompetencji nauczycieli w edukacji włączającej. Przedstawiona analiza jest niezwykle ważna, ponieważ kluczowym wyzwaniem pracy w środowisku zróżnicowanej klasy jest dziś nie tyle samo uświadamianie potrzeby współpracy, ile tworzenie warunków sprzyjających rozwojowi tej współpracy. Wymaga to systemowego wsparcia organizacyjnego, przejrzystych procedur komunikacyjnych oraz budowania kultury zaufania w środowisku szkolnym.

Podsumowując ocenę prezentacji zgromadzonych wyników badań stwierdzam, że jest logiczna, klarowna i uporządkowana. Dla przejrzystości wyniki umieszczono w licznych tabelach, rysunkach i wykresach. Doktorantka wykazała się bardzo dobrą umiejętnością interpretacji uzyskanych danych empirycznych. Zauważalne jest również to, że Autorka bardzo dobrze się orientuje w możliwych sposobach analizy jakościowej i ilościowej informacji zebranych w toku procesu badawczego. Uważam, że Doktorantka wykazała się umiejętnością prawidłowej prezentacji i analizy zgromadzonych toku badań własnych danych i w pełni sprostала wszystkim podjętym wyzwaniom metodologicznym

Wymieniona część pracy jest jednoznacznym wynikiem przeprowadzonych eksploracji naukowych i potwierdzeniem zasadności zrealizowanego projektu. Całość pracy podsumowują wnioski i postulaty pedagogiczne, które są zawarte w rozdziale piątym recenzowanej pracy (s.182-204). Stwierdzam, że prawidłowa koncepcja badań zaowocowała obszernym materiałem badawczym. A jego interpretacja dała Doktorantce podstawy dla opracowania interesujących wniosków i postulatów dla praktyki pedagogicznej wynikających, które są skorelowane z postawionymi celami pracy. W podsumowaniu swojej pracy Autorka dokonała też opisowych syntez przeprowadzonych badań oraz wskazała na niektóre ograniczenia. Jest to ważna umiejętność, ponieważ pozwala zachować pewien dystans w stosunku do własnych dokonań badawczych i wskazać kierunki dalszych poszukiwań oraz umożliwić dalsze doskonalenie warsztatu badawczego.

Jednocześnie uzyskane wyniki mogą być cenną inspiracją do dalszych badań naukowych i działań praktycznych w omawianym zakresie. Warto jednak jeszcze szerzej odnieść analizę otrzymanych wyników i wniosków końcowych do innych, aktualnych badań współczesnych autorów, dotyczących podobnych zagadnień badawczych. Porównywanie wyników badań własnych z wynikami innych współczesnych autorów polskich i zagranicznych nie tylko wzbogaca analizę otrzymanych danych, ale również świadczy o rozeznaniu Doktorantki wielowymiarowym temacie podejmowanych badań.

Oceniając całościowo analizę otrzymanych danych empirycznych mogę z całym przekonaniem stwierdzić, że jest ona wartościowa, interesująca, nie tylko z poznawczego punktu widzenia, ale może również być cennym wskazaniem dla praktyki pedagogicznej. Niezwykle cenne są opracowane przez Doktorantkę praktyczne materiały dydaktyczne wspierające nauczycieli w pracy z uczniami o zróżnicowanych potrzebach edukacyjnych. Doktorantka opracowała i zamieściła w pracy zestaw praktycznych wskazówek w formie kompendium, oraz dwa rodzaje kart do nauki znaków alfabetu polskiego języka migowego, utrwalania obrazu liter w języku polskim. Przygotowała też praktyczny zestaw dydaktyczny, utrwalający z obrazkami dla dzieci nieczytających oraz zestaw z wyrazami dla uczniów, którzy opanowali technikę czytania.

Podkreślenia wymaga również prawidłowy i zrozumiały język pracy. Styl narracji cechuje czytelność, przejrzystość, czemu służą różne aspekty graficzne, np. stosowanie kursywy, akapitów, tabel, wykresów i rycin. Praca z formalnego punktu widzenia została napisana prawidłowo, występuje konsekwencja w zapisie bibliograficznym. Styl recenzowanej rozprawy doktorskiej cechuje poprawność i czytelność. Autorka używa języka naukowego, bardzo dobrze posługuje się pojęciami badawczymi i terminami z obszaru nauk społecznych, w tym szczególnie aktualnymi terminami i pojęciami z zakresu pedagogiki specjalnej. Z całym przekonaniem stwierdzam, że Doktorantka dowiodła swoich umiejętności pisania tekstu naukowego.

Konkluzja

Dokonując całościowej oceny recenzowanej pracy, stwierdzam, że spełnia ona wszystkie kryteria rozpraw doktorskich, zarówno w warstwie poznawczej, teoretycznej, metodologicznej i empirycznej. Jest to prawidłowo i wyczerpująco napisana oryginalna rozprawa naukowa, prezentująca obszerną wiedzę merytoryczną Doktorantki, która potrafi samodzielnie zaprojektować i przeprowadzić badania oraz dokonać ich analizy posiadając przy tym godną uwagi umiejętność dowodzenia eksponowanych tez. Wyniki badań posiadają również wymiar praktycznej użyteczności dla edukacji włączającej dzieci z uszkodzonym słuchem. Podjęty przez Doktorantkę temat jest niewątpliwie nowatorski, unikalny, ważny i po potrzebny.

Moim zdaniem, dysertacja – jako aktualne i ważne pod względem poznawczym przedstawienie, rzadko podejmowanego w pedagogice specjalnej obszaru badawczego, warta jest wyróżnienia oraz opublikowania jej w formie monografii.

Rozprawa doktorska Pani mgr Krystyny Koszyk *Wybrane uwarunkowania edukacji włączającej uczniów z uszkodzonym słuchem*, napisana pod naukowym kierunkiem dr hab. Katarzyny Pluteckiej, prof. UKEN, **spełnia wymagania określone w Ustawie z dnia 20 lipca 2018 r., art. 187, Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce** (Dz. U. 2018 poz. 1668 z późniejszymi zmianami).

Wnoszę do Rady Naukowej Dyscypliny Pedagogika Uniwersytetu Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie o przyjęcie i dopuszczenie rozprawy doktorskiej mgr Krystyny Koszyk do dalszych etapów postępowania o nadanie stopnia doktora w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie pedagogika.

-